

The background of the entire image is a collage of vintage items. It includes several strands of pearls, some with tassels and medallions. There are also several framed and unframed photographs of people from the early 20th century. A pair of white lace gloves is visible in the upper left, and another pair is in the lower left. A large, ornate brooch is on the left side. The overall aesthetic is that of a personal collection of mementos.

• Milan Kališ •

POKORA a PÝCHA

MARENČIN PT

POKORA A PÝCHA

Milan Kališ

Pokora a pýcha

MARENČIN PT

© Milan Kališ, 2022

© Mareňčin PT, spol. s r. o., 2022

Jelenia 6, 811 05 Bratislava, Slovakia

www.marencin.sk marencin@marencin.sk

Cover & layout © Mareňčin Media, s. r. o.

967. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-1047-4

Krátko na úvod

Nemyslím si, že táto kniha príbehov (román rieka...) porovnáva iba ľudské trápenia. Každé zjednodušenie ľudského trápenia (alebo šťastia) patrí síce k základným ľudským pravidlám hry, táto kniha však nie je ani morálna, ani kresťanská či liberálna.

Nakoniec, sú to iba príbehy, vy možno poznáte lepšie. Na rozdiel od dnešnej materiálnej a gýčovej spoločnosti sú to však aspoň príbehy, ktoré sa nesnažia byť „pravidlami spoločnosti“.

autor

Slnčné lúče pomaly padali za obeť oblačnosti, no i napriek tomu ešte zopár jesenných lúčov, pravda, len znenazdajky, dopadalo na tvár cestujúceho s neodškriepiteľnou charizmou. Muž s ryšavými vlasmi menom Jozef, učiteľ histórie a literatúry, cestoval z Bratislavy do Trenčianskej Teplej, kde mal prestúpiť na malý elektrický vlak, smerujúci do kúpeľného a malebného mestečka Trenčianske Teplice. Okolnosti, ktoré ho priviedli na osamelý a izolovaný pobyt v mestečku, boli v jeho okolí tajomstvom, ale iba navonok. Skutočnosť sa mladému dvadsaťsedemročnému učiteľovi vypomstila a nahľadala jeho presvedčenie o výnimočnosti mladého človeka. Žil s presvedčením: „Mám v sebe toľko krásneho a toľko zapamätaniahodného,“ len nikto netúžil po jeho vnútri ako po zaujímavom koni na skrotenie a osedlanie. Teda okrem jeho rodiny, no toho si často mladý človek neváži.

Ako mnohí, dopustil sa chyby, neustále sa opakujúcej: začal sa zahrávať s morálkou, hodnotami a napádaním zmyslu spoločnosti ako takého, v čom však, ako sa ukázalo neskôr, nemal kde smerovať. Vo svojom vedomí si úpadok svojich hodnôt a dobrej výchovy, sprevádzajúcich jeho učiteľský krčmový život, obhajoval nasledovne:

„Chcem sa stať spisovateľom, a tak musím pozorovať ľudí, musím sa učiť spoznávať masy, ktoré žijú medzi nami. Ide o to byť k nim čo najbližšie...“

Samozrejme, raz za čas si vyčítal svoje klamstvá a ilúziu o veľkosti a vlastnej dôležitosti, ale keďže sa nenau-

čil žiť pre nič viac ako pre ilúziu o veľkosti, volky–nevolky sa vracal do malej bratislavskej krčmičky, kde často, ba až príliš obyčajne, prepil celú výplatu.

Pil od dvadsiaticich rokov, ešte od študentských čias (študoval v Prahe na Karlovej Univerzite). Vtedy začal viac–menej z ničnerobenia a z presvedčenia, že svet je gombička. Peniaze na štúdium dostával mesačne od otca, ktorý ho miloval a veril mu rovnako ako staršiemu synovi. Ten sa stal lekárom a rýchlo si vybudoval dobré meno poctivosťou, úprimným prístupom a dodržiavaním svätej monogamie.

Jozef, hoci rozhladený a bez pochyb sčítaný, nedokázal rozvíť spoločenský talent a zopár iskier, zopár románikov, ktoré mal, nepostačovali na rozbitie dutej steny v jeho duši, nevyužil ich na obrat v myslení a v živí. Svet pravidelne hodnotil až príliš zo svojho pohľadu, porovnával sa s inými ľuďmi, akoby stál na piedestáli, často si nevedomujúc, kam sa prepadol. Ak sa niekedy dostavila depresia, zmietla ho zo stola ešte rýchlejšie ako alkohol. Vtedy si všetko uvedomil, slúbil si: prestanem piť, začnem viac čítať, začnem konečne písať... Veď milujem predsa aspoň deti, ktoré učím... No v okamihu, keď mal možnosť spochybníť pravdu a nadhľad na seba samého, využil ho.

Jeho nečinnosť, ak opomenieme povinné odučenie zopár hodín histórie a literatúry, ho zabíjala a ničila, on však žil v sne neukojeného básnika – ibaže bez básní a bez príbehov. Často, keď zaspával, myslel na veľa príbehov, na veľa krásnych melódií, ktoré mal v sebe, no alkohol a cigarety z neho vysávali všetku potencionálnu tvorčiu energiu.

Úpadok nečakal na jeho prebratie, fyzická schránka, pomaly si zvykajúca na dennodenne stúpajúce dávky alkoholu, nemala zľutovania.

Ale niekedy sa v ňom predsa ešte našla schopnosť byť dobrým, múdrom, milovaniahodným, najmä ak mohol deťom prednášať o obľúbených autoroch.

Krutou pravdou nech zostane:

Nuž, vtedy, počas jeho najlepších prednášok o Dostojevskom, Tolstom, Gogolovi, Turgenevovi sa vžíval do úlohy, ktorá definovala jeho chorobu viac ako všetky predchádzajúce vety: on veril... on sa vciťoval do prednášok, akoby hovoril o sebe, predstavoval si, že hovorí o sebe, cítil sa tak, aj keď bol dostatočne inteligentný na to, aby sa udržoval v zbytkovej realite: „Viem, ja viem, len sa hrám s predstavami, ale aké je to krásne!“

Ďalší rok ubehol znovu rýchlejšie a on sa od dvadsiatich rokov v podstate nikam duševne neposunul. Poznal rovnakých spisovateľov, rovnaké ženy, rovnakých mužov. Poznal? Jeho chápanie iných sa stalo natolko podzrivým, že hoci väčšinu času presedel v jednej z mnohých krčmičiek, v ktorých išlo majiteľovi len o zárobok s anonymnými robotníkmi, presedel s menej vzdelanými, aby nemusel bojovať, aby mal pocit: som nad nimi („nad plebsom“ – ako si sám hovoril), pri jalovom a zbytočnom komentovaní reality, politickej i filozofickej, hoci ich poznal, všetky ich výrazy, slová nenávisť, slová opovrhnutia, odmietal si priznať: „To je skupinka ľudí, ku ktorej patrí, ktorej venujem svoj životný čas, svoje trápenie i nazeranie na svet.“

A robotníci, malí, veľkí, lepší aj horší, ho mali nesmierne radi – vážili si jeho prítomnosť: „Konečne

s nami sedí niekto z vyššej vrstvy, konečne niekto nerobí rozdiely.“

Niet však žiadneho dišputu o určitých pocitoch v alkoholických myšliach menej vzdelaných o odmietaní Jozefa, najmä ak raz za čas chýbal, čo sa stávalo čoraz menej. Vtedy ho skupinka rada ohovárala, rada sa venovala jeho alkoholizmu, beznádeji, chorobe, zbytočnosti.

Ak on v mysli často nazýval robotníkov „neschopní vlastného názoru, ktorý by niekam mohol plynúť“, ak ich nazýval egoistickým a márnotravným organizmom, ihneď ako má prostriedky na to, aby márnotravným bol, oni o ňom vedeli čoraz viac, čo si on – ako inteligentný a sčítaný – odmietal priznať.

Krčmár, tučný a životom naučený prežívať v prispôbovaní sa skupinkám, ktoré ho v jeho podniku živili, mohol často počuť na margo jedného z jeho najlepších a najvzdelanejších zákazníkov:

- Pije s nami len preto, lebo nemá s kým iným...
- Videli ste, ako sa na nás včera pozeral?
- Podobáme sa viac, ako si je schopný pripustiť...

Krčmár, pôvodom Žid, ktorý zdedil podnik po otcovi, si často musel vypočuť:

- Ak by nemal otca Žida, nemal by ani vzdelanie... a možno by nepil ani s nami.

Jozef pil často na dlh, často sa pozeral do očí krčmárovi, a i keď krčmár nenávidel pitie na dohodu, jemu rád vyhovel. Niekde hlboko v duši ticho uznával jeho otca, starého dobrého právnika, a neodoprel si často výzvu

v mysli: veď sme Židia, doparoma... A hoci ho naozaj niekedy lutoval a často myslel na to, že by mal po veľkých i menších bratislavských uličkách informovať jeho otca, radšej vždy nechal zvíťaziť v sebe slová úspešného krčmárskeho podnikateľa:

– Vždy platí, málokedy kľaje, málokedy zaspí, málokedy robí neplechu... Ja si takých zákazníkov vyháňať z krámu nebudem.

Ale nie všetko bolo také ružové, ako si snažil nahovoriť v obhajobe podnikateľského plánu krčmár. Jozef si často musel požičiavať peniaze na pitie od priateľského, ale inak izolovaného a trochu zakomplexovaného kolegu, ktorý ho mal v základe samotárskych citov rád, aj preto, že predsa len sčasti veril Jozefovým uisteniam: „Len na knihy, je to moja zbabelá úchylka... Dvadsať kníh za mesiac... To nám aspoň nikto nezoberie. Hneď z výplaty ti vrátim.“ Hoci kolega čo-to tušil... (On pil iba v piatok.) A vždy, keď sa ho spýtal, kam teda dáva svoj plat a prečo si častejšie musí požičiavať od neho „ako od svojej duše a učiteľského začiatočníckeho platu“, Jozef ho ubezpečoval:

– Knihy sú mojím trestom... Ale ja sa trestám rád... A ešte k tomu ten môj byt... je drahý... Bývať priamo v centre... Ja viem, nemusel by som... ale chcem dokázať otcovi... A keď ty si môj jediný skutočný priateľ, – a často sa spolu rozprávali ako opustení muži, len zabudol kolegu oboznámiť so skutočným stavom vecí. V jeho dvojakej a alkoholom obrusovanej morálke si nechal polovičku nájmu platiť otcom, pričom otec ešte vždy zaplatil s láskou a s vierou: „Môj syn... nech si radšej číta a vzde-

láva sa... veď raz bude riaditeľom gymnázia, kontakty by na to boli.“

Nuž, a čo sa týka kníh, zväčša mu na ne s pocitom veľkosti staršieho požičiaval brat.

A čo je horšie, ako to už býva zvykom v mysliach vzdelaných na rózcestí, Jozef si všetko uvedomoval do najmenších podrobností a musel vynaložiť nesmier-
nu duševnú snahu, aby potlačil výčitky svedomia, aby sa dokázal „dostať nad vec, veď peniaze sú len peniaze a život taký smutno jednoduchý...“

Áno, žil v neskutočnej obhajobe: „Toto je moja odpoveď svetu, som vlastne malý hrdina, jeden z mála, ktorý dokáže bojovať so svetom, so samotou a výčítkami, hľadajúc ešte nejakú odpoveď, pozorujúc ľudí, aby duša spoznala všetky tie Bohom opustené charaktery, ktoré nehľadajú nič viac ako slová: ten má tamto, sviňa, a tamten zasa hento, hlupák...“

Bolo len otázkou času, kedy sa dostane na scestie, z ktorého bude hľadať únik a záchranu nad ľudské sily jedného uvedomelého jedinca, lebo niet ľahšieho ústupu ako spochybníť uvedomenie jedinca v každej duševnej chorobe. Pravda, ak už dávno nestál na scestí...

Aby sme začali od začiatku, Jozefovi pomohla bývala priateľka, dcéra továrniky, s relatívne podobným osudom ako on sám, žena závislá na ópiu, na mužoch a najmä na samej sebe. Ako väčšina príťažlivých a osudových žien, čakala od života viac ako mohla dostať, čítala príliš veľa kníh a až záhadne priveľa z prečítaných kníh si vysvetľovala vo svoj prospech, teda v mnohých osudových

ženských postavách videla samu seba bez toho, aby si všimla ich večný boj. Ona si ho vlastne všimla až pozoruhodne presne, ale zamenila si ho za niečo veľké, neopísateľne veľké, čo si zaslúži obdiv a nasledovanie v každom možnom ohľade.

Skutočne výnimočnú ženu z nej vyrobil jej otec veľkým venom, menom a postavením v spoločnosti. Je len veľmi ťažké a v podstate zbytočné zamýšľať sa nad tým, čo by z nej bolo, ak by vyrastala v priemernej rodine a bola by odkázaná vyrovať sa s prežitím, s krutosťou a zároveň s príťažlivosťou obyčajného života sama – oveľa skôr.

Nuž, ako väčšina dcér z dobrých rodín, s dobrou výchovou, informáciami, kontaktmi, čoskoro nadobudla dojem o svojej „určitej spoločenskej vyvolenosti“.

Jozef sa s ňou stretol na vrchole jej vyvolenosti, na vysokej škole v Prahe – len pohľadom. Študovala právo a neskôr praxovala v Bratislave vo firmičke Jozefovho otca, Ferdinanda Króna, pričom prax jej ústne zajednal jej otec, Ezechiel Junn.

Meno príťažlivej dcéry továrnikára znelo Magdaléna a mohlo sa ľahko spojiť s jej modrými očami, výraznými lícnymi kosťami, s pýchou obdareným poprsím, zadnicou, ktorej menovateľom mohol byť pohľad väčšiny mužov, no opisne sa zadnica niesla skôr v duchu skvostného jabĺčka pred absolútnym dozretím.

Aj Magdaléna si všimla Jozefa už pred svojou praxou u jeho otca, zaujal ju ľahkou ignoranciou, známou zo správania dobre zaopatrených detí. Nikdy ju však neoslovil, nepristavil sa pri nej a ona nemala dôvod a ani potrebu prihovárať sa mužom ako prvá.

Ich prvý bližší kontakt sa začal až potom, čo Ezechiel poprosil Ferdinanda, či by niektorý z jeho synov nemohol odprevádzať jeho dcéru domov, do jedného z luxusných bytov v centre mesta, aby náhodou nevzniklo neželané oslovenie mladíka z nižších vrstiev, pretože čert nikdy nespí.

Ferdinand rád vyhovel, a keďže starší syn si medzitým našiel priateľku, ktorú mu otec odobril, poprosil Jozefa. Dialógy Jozefa a Magdalény sa niesli v intelektuálnom duchu dvoch ľudí, ktorí sa jeden druhému snažia dokázať: som na výške a rozprávam sa s tebou, lebo musím.

Dialógy medzi Jozefom a Magdalénou, s prepáčením, preskočíme, veď podobných dialógov bolo a ešte bude v každej vrstve, v každom čase a počasí veľmi veľa. No dôležitý bol výsledok a ten znel v plynutí času: zamilovali sa do seba, vnímajúc pozorne, s kým majú dočinenia.

Ich vzťah trval niečo vyše troch rokov, bol plný napätia a v neskoršom štádiu aj vyesedávania v tých najakademickjších bratislavských krčmičkách, keďže zhodou náhod obaja prestúpili z KU v Prahe na UK v Bratislave za výdatnej pomoci rodičov (nezávisle od seba, pre rovnakú príčinu: „... mladícku aroganciu a nadradenosť, namyslenosť intelektu,“ to boli ich spoločné slová).

Obaja si mohli užívať života v telách a dušiach dospelých detí. Neuvedomujúc si silu a vznik psychickej závislosti na tichom obdive kolektívu, spadli do jamy levovej sebaobdivu skôr, ako stihli dospieť (aspoň finančne).

Jozef spolu s Magdalénou študovali o jeden rok dlhšie. Magdaléna medzitým spoznala jednu z najdekadentnejších bratislavských medzivojnových skupín

intelektuálov, ktorí hlásali: „Teraz nám zostáva už iba žiť, ako sa najlepšie dá.“ Väčšina z dotyčných študentov zväčša čerpala prostriedky od rodičov a Magdaléna, plná informácií a presvedčenia: „... našla som môj životný názor aj medzi inými,“ vstúpila do kolotoča bezsenných nocí, ópia, skúšania partnerov ako vrcholu nadsexuálneho priateľstva a zbytočného rozoberania sveta, otázok a ničnerobenia. Jozef zaostával len z toho hľadiska, že odmietal ópium. Jeho súdnosť a strach o samého seba mu vtedy zabránila vydať sa na cestu sebaničenia medzi rozumnými a zabezpečenými. Druhou pravdou však mohlo byť iné črtajúce sa vysvetlenie: medzi (pováčšine) mužmi nenašiel takú odozvu, taký obdiv, tým aj sebaobdiv ako Magdaléna, najmä čo sa týka názorov.

Nakoniec, ako zaznelo veľakrát v ničivej skupinke:

– Rozumných mužov môžeš stretnúť vlastne všade, ale ženy ako ty, Magdaléna, no, to je už ťažšie...

Práve skupinka bola najdôležitejším faktorom v od cudzení sa mladého páru. Očarenie Magdaléne zakrylo pravdu, zatiaľ čo v Jozefovi sklamanie a chcenie, nútenie byť obdivovaný ako vo svojej starej filozofickej skupinke, ešte viac zveladilo náhľad na pravdu „o ničote tých nafúknutých idiotov“.

Netrvalo dlho, Jozef sa rozišiel s Magdalénou a snažil sa vrátiť k vyesedávaniu so starou skupinkou. Problém bol len v tom, že väčšina z jeho starých spoluštudentov medzičasom dokončila štúdium a Jozef sa ocitol v izolácii. Medzi nových ľudí sa mu nechcelo, cítil by sa medzi nimi akosi neúspešne... Veru, vtedy ho po prvý raz

navštívil veľmi nepríjemný pocit: „Nie som náhodou len taký zbytočný, trochu rozumný márnotratiník?“

Ak mal niekedy veľkú šancu zvrátiť priebeh úpadku a stratu osobnosti, po ktorej vždy túžil, naskytla sa mu najskôr v tom čase. A chvíľu sa aj zdalo, že sa poučil:

„Tí intelektuáli ma niečím veľmi vystrašili...“ Je potrebné ale dodať: zároveň ho stále aj niečím priťahovali. Niekedy si totiž vyčítal: „Asi som nemal takú odvahu ako oni, asi mi niečo chýbalo.“

A skutočne: bez alkoholu, bez obdivu barových spoločenských skupiniek sa zrazu cítil osamelejšie, nepotrebnjšie – a zúfalejšie. Snažil sa viac čítať, no keď čítal, často mal depresie: „Prečo tak nedokážem písať aj ja?“

A hoci sa často priblížil k pravde: „Asi... asi by som mal žiť skutočný život... ale... ale ako by som mal bojovať o prežitie? To mám odísť od otca? Asi by som mal... Ale čo potom so mnou bude?“ nedokázal, neodhodlal sa zájsť ďalej.

No, a ako to už často býva, dôležitej úlohy sa zas a znova ujala Magdaléna. V jeden, pre ľudstvo inak nie veľmi podstatný deň, presnejšie v pondelok tretieho týždňa v auguste 1932, Jozef niesol sťažka pocity od cudzenia a márnotratinosti, prechádzal sa sám v bratislavských uličkách, zväčša sa vyhýbajúc očnému kontaktu s ľuďmi. Zhrbený, výrazne zahľadený sám do seba, rozoberal osudy jeho prarodičov, rodičov – a pýtal sa: „Čaká ma to isté? Dostatok všetkého a pritom... nedostatok poznania sveta, nedostatok vedenia, kam smerujeme a čo chceme?“

– Jozef? – ozval sa príjemne nevýrazný a zľahka za-

chrípnutý hlas ženy. Bola to Magdaléna. Ak vtedy Jozef nechcel niekoho počuť... Otočil sa, pootvoril oči a preblesla mu myslou myšlienka: „Nie... najradšej by som ušiel.“ Nemal chuť spomínať, bojovať sám so sebou. A pritom vlastne nič iné ani nerobil.

– Jozef... – Magdaléna stála o päť krokov vzdialená od Jozefa, oči podliate krvou, pod očami výrazné priehlbiny, stopy po mnohých nihilistických fyzických orgiách. Jozef si ihneď povšimol malú zmenu jej fyzického vzhľadu.

– Nemáš čas? Ja... Sám Boh mi ťa zoslal. Myslela som na teba a ajhľa, si tu, predo mnou, živý... a... Vôbec si sa nezmenil.

Jozef sa zľahka pousmial.

– Áno, zvláštna náhoda...

– Nie si rád, že ma vidíš?

Jozef podišiel bližšie k Magdaléne. Pozrel sa jej hlboko do očí.

– Vyzeráš... zvláštne, Magda...

Ich vzťah, zrejme dôsledkom ich mladického poznania a akejsi nedefinovateľnej naivnosti, trpel vždy na veľkú úprimnosť – akoby si neustále potrebovali dokazovať: nemáme sa na čo hrať.

– Ach, ja viem, Jozef. Ja viem... – tentoraz sa zľahka usmiala Magdaléna, tým odhalila (na zaradenie do vrstvy) prekvapivo žlté zuby.

Jozef si pomyslel: „Nikdy ich nemala až také žlté,“ ale nepýtal sa v mysli na dôvody.

Magdaléna vyslovila vetu ako starena, chápanú strasti a náplň života bez metafor a spodobovania. V jej veku...

– Počul som, že si skončila štúdium.

– Áno, áno... Peter, ech... nechceš si niekam zájsť? Na-
ozaj, chcela by som sa s tebou porozprávať.

– Nuž, vlastne... Rád...

Jozefa k vete viedli dva základné dôvody: nechcel byť neslušný a zároveň – zvláštny stav, zvláštna zmena v tvári bývalej priateľky ho zaujala, čím sa preťali jeho smutné myšlienky.

Náhoda alebo osud chceli, aby nezašli veľmi ďaleko. Našli malú židovskú krčmičku, sotva osem stolov, s vý-
čapom a piatimi ľuďmi pri jednom stole. Krčmička sídlila v rodinnom dome, prízemie krčma, poschodie byt, čo krčme dodávalo domácku a príjemnú atmosféru. A hoci Jozefa zaskočil Magdalénin výber krčmičky, veď ako ju poznal, očakával by iné sadnutie si, rád prijal neviazané a najmä uvoľnené posedenie bez dôvodu obzerat' sa „kto sa na mňa pozerá a kto sa pozerá na teba“.

Teraz, keď mal čas a možnosť dôkladne si prezrieť Magdalénu, počas toho, ako jej odkladal letnú blúzu na vešiak, všimol si: schudla, líčne kosti jej ešte viac vystúpili, jej farba v tvári trochu vybledla a pohľad získal iný rozmer, hlbší a zároveň v niečom neistejší, boľavejší. Uvedomil si: „Niečo sa jej muselo stať, ale čo?“

Slušne počkal, čo si vyberie slečna, a potom si objednal pivo. Trochu sa potešil: „Ani neviem, kedy som s ňou pil pivo.“

Chvíľu sa rozprávali o škole. Magdaléna sa nezabudla zmieniť celkom spravodlivo o tom, že štátnu skúšku jej podporel otec a zároveň dodala: „Už mi to zopárkrát pripomenul.“

Magdaléna dokonca nevynechala otázku: „Čo ty, ako sa máš?“ Otázka ju odbremenila, vypočula si odpoveď, ktorú Jozef zo seba vysúkal ako milú povinnosť, výrazne si odpila a dostala sa k tomu, k čomu chcela:

– Jozef... Je to zlé... Neviem, čo so sebou. Nerozumiem ničomu a nič mi nedáva zmysel.

– Ako to hovoríš? Čo tým myslíš? Čo je zlé?

– Mám záchvaty... Nedokážem spať... Jozef.

– Aké záchvaty?

– Vieš... Asi sme až moc pili... Nevedela som o veľkom nepriateľovi... Prišlo to samo, celkom samo. Hlúpa, ech, hlúpa... Jozef, súkali sme do seba až priveľa ópia... V noci sa trasím. Je vo mne nejaký nepriateľ a neustále sa mení... Mení sa.

– Mení sa?

– Moje myslenie... To ono sa mení. Ráno si poviem... Už nikdy viac a večer... Večer, keď držím v rukách nejakú knižku alebo denník, pochybujem... o všetkom... Zdá sa mi všetko malicherné. A jediné riešenie... je... Ráno si hovorím... ako môžem spadnúť tak hlboko... A večer si zase hovorím, až teraz som nad vecou... Dostala som sa ďaleko. Len sa pozri vôkol seba, ako sa všetci o niečo snažia. O čo sa mám snažiť ja? Veď už ani láska mi nedáva hlboký zmysel! Bojím sa, Jozef.

– Ja ti nerozumiem.

– Jozef, ako by si aj mohol...?

Jozef radšej v tichosti obišiel nadradenosť ženy, povedal si: „Nestojí to za reč, veď má problémy.“

– Hovoríš o krčoch?

– Ach, áno, krče... Tu, chyt' ma, tu... – podala mu ľavú ruku a pravou rukou mu ukázala, kde ju má chytiť. Objal

rukou jej biceps, jemne a predsa: cítil skutočné chvenie svalstva. Vystrašene sa pozrel na Magdalénu.

– Ale to asi nie sú krčce...

– Nie, takto sa už chvejem... vlastne stále. V skutku, Jozef... môj strach je väčší a väčší. Je to ako zlý sen. Veľmi túžim žiť ako ostatní... ale ako som povedala... Nahlo dáva ma strata... zmyslu, že... hm... – odkašľala si –... že prečo... mám byť slušná a... Neviem, ak len pre seba...

– Neuveriteľné.

– Áno, asi je to neuveriteľné. A zvrátené.

– A čo práca?

– Teraz pracujem v kancelárii môjho brata, ale... nie je to nič, čo by stálo za reč. Väčšinou zostávam doma ako chorľavá a precitlivená žena. A ver mi, niekedy sa tak aj cítim.

Jozef si odpil, dlho nepil alkohol, naposledy pred tromi týždňami, takže pivo si vychutnával, napriek ťažkým slovám starej priateľky.

– Som rada, že tu so mnou sedíš a počúvaš. Predstav si... Po tom všetkom zrazu nemám nikoho... skutočne nikoho, komu by som sa mohla povedať... Celým srdcom som si želala, aby som ťa stretla.

– Naozaj nikoho? A čo starí priatelia?

– Starí priatelia? Jozef... možno si mal pravdu. Oni žijú pre zábavu, nie pre starosti.

Magdaléna zvrážtila tvár znovu o čosi viac, prižmúрила oči.

– Ale... je tu ešte niečo... Niečo, čo ti musím povedať, niečo, čo ma naozaj ťaží.

Jozefovi sa prehnilo myslou stádo divých koní, srdce mu začalo prudko biť (ako tie divé kone). Ako ju videl,

pozoroval jej tvár, cítil jej chvenie, počul jej hlas, nebolo v ňom pochyb: „Mám ju stále rád. Ach, ja hlupák, prečo som to všetko dopustil, celých dvanásť mesiacov bez nej a až teraz si dokážem pripustiť, ako mi chýbala?“

Magdaléna pravú ruku silno pritlačila ku stolu, akoby bojovala: mám povedať, nemám povedať... a zhlboka sa nadýchla.

– Včera ma pristihol otec...

Jozef na Magdalénu vypúli oči, vybuchla v ňom sorka sklamania ešte skôr, ako Magdaléna mohla čokoľvek dodať na vysvetlenie.

„Takže to nebude o mne, och, nie, asi nie...“

– Pristihol? – spýtal sa prekvapene, zvierajúc pohár od piva ako stožiar uzemnenia emócií.

– Áno, áno... Chystali sme sa obedovať, poznáš tie naše nedelňajšie rodinné obedy. Už ráno som sa cítila zvláštne, boleli ma kíby, oblievalo ma v tele vlhko... teplo, ťažko sa mi dýchalo. A ja som si myslela, že nejde o nič výnimočné... Ved' my ženy niekedy... Nemusím vysvetľovať, Jozef... Zišla som teda dole, do jedálne, sadla som si, Anna nakladala polievku a zrazu to prišlo, najskôr nezvládnuteľné teplo a mravčenie v kolenách, potom výstrel do pravej nohy, do pravej ruky. Stále som bola pri vedomí, ale nemohla som ovplyvňovať správanie môjho tela. Spadla som zo stoličky a začalo mi vykrúcať ruky, aj nohy. Všetci iba stáli zhrozene nado mnou. Pamätám si, Anna sa modlila.

– Pomohol ti vôbec niekto?

– Po chvíľke si ku mne kľakol brat a chytil ma za nohy aj ruky. Kŕče prestali asi po minúte. Jozef, po minúte! A aj tak, stále som cítila, ako sa chvejem, ako mi drkocú

zuby. Jozef, niečo strašné, ako posol z pekla... Ach, Bože, ešte teraz, keď na to myslím...

Magdaléna si odpila z piva, pomaličky, s trasúcou sa rukou, len malý dúšok.

– A ďalej?

– Otec dal ihneď zavolať lekára...

– Váš rodinný lekár... je... je... stále môj brat... – Jozef prižmúril oči. Ani nevedel prečo, len chcel, aby jeho polootázka pôsobila neisto, aj keď sa brata pýtal na Magdu vždy, keď sa dozvedel, že bol u nich.

– Áno...

– Takže... čo sa stalo?! Povedz.

– Vyšetрил ma v spálni, pred všetkými. Dlhو sa mi zamračene pozeral do očí a... Áno, pamätám si, ako som sa mu vyhla pohľadom. Po dlhej chvíli skúmania môjho tela, otvárania úst, dýchania, veď vieš, veď to poznáš... merania tlaku... sa tvoj brat postavil a... vlastne mi zachránil život.

– Tak čo povedal?

– No... tvoj brat je charakter... Povedal len... povedal, že si to nevie dobre vysvetliť. Pozrel sa na otca a povedal mu skľúčene: pane, zrejme išlo o sťažka vysvetliteľný záchvat padúcnice. Musím urobiť oveľa viac vyšetrení. Teraz však, s vaším dovolením, zostanem ešte chvíľu pri vašej dcére... To mu povedal!

– No a?

– No a ešte povedal, že potrebujem pokoj, nech všetci odídu. Povedal to tak presvedčivo a zároveň citlivo...

– Áno, áno, určite niečo zistil, všakže? Poznám ho, poznám.

– Jozef... Tvoj brat je skutočný... džentlmen. Ale načo

sa opakovať, he... Čakal, pokým odídu, chvíľu bol ticho a... potom sa ma spýtal... V čom je problém, Magdalénka? No tak, von s tým.

– A ty?

– Hm, bola som veľmi vylakaná. Začala som mu rozprávať o skupinke... Povedala som mu všetko, úplne všetko. Priznala som sa mu, aká som hlúpa a bláznivá, rozplakala som sa. A vieš, čo sa ma potom ešte spýtal?

Jozef iba zľahka nadvihol obočie.

– Spýtal sa ma, či to bol dôvod prečo... prečo sme... sa... prestali stretávať.

Jozef neveriacky pokrútil hlavou.

– Povedala som mu, že... áno.

– Ale veď to nebola pravda!

– Jozef... Jozef... ale no tak...

– Hm, a čo ešte?!

– Že sa musím kontrolovať... Zakázal mi akékoľvek večierky. „Ach, mali by ste sa nad sebou zamyslieť slečna, áno, zamyslieť sa nad tým, čo chcete od života,“ – snažila sa napodobniť jeho hlas. „Ešte raz a... upovedomím otca.“

Magdaléna si znovu odpila.

– Myslím, že to nie je zábavné... Magda.

– Nie... prepáč... Len som... trochu túžila uvoľniť atmosféru, – nuž, aspoň na chvíľku pôsobila ako malé bezbranné dievčatko.

– Jozef, mám strach, že každú sekundu príde nový záchvat... Večer čo večer mi veľmi chýbajú všetci tí ľudia... aj keď ráno... ich nenávidím!

Jozef nemal ani poňatia, ako pekelné Magdaléna bo-

juje s pivom, ktoré si svojvoľne objednala, hoci vedela pravdu. Každým dúškom jej telo posúvalo mašineriu zvráteného života vyššie, ona to cítila, v polovičke piva stratila prehľad o tom, či sa jej telo chveje odporom, alebo chcením.

Zrazu od seba pivo odtlačila so slovami:

– Nie, Jozef, viac nemôžem. Musím odísť...

– Ale kam? A prečo tak náhle?

– Domov... Jozef, ja viem. Viem... Mala by som z domu odísť, ale teraz mi to otec určite nedovolí. Navštívila som tvojho brata a ten mi odporučil návštevu Karlových Varov aj s platenou zdravotníckou pomocou. Slúbil mi... Pokúsi sa to nanieť otcovi.

– Podme, preč.

Jozef zaplatil, ešte sa chvíľu prechádzali, ale čoraz častejšie mlčanie ich oboch usvedčovalo z myslenia. Pri mlčaní sa však necítili trápne. Poznali sa.

Mlčanie prerušil až Jozef. Po celý čas sa snažil prísť na to, ako Magdaléne povedať jednu jedinú vetu. No, bál sa... sám seba a aj jej.

– Mám ťa rád... Magdaléna. Určite to zvládneš...

– Jozef, Jozef, čo je to mať rád... v tomto krutom svete? Veď sme ešte iba hlúpe deti. Niečo vieme, ale žiť... Tomu sme sa vysmievali ako... ako bohovia.

– Čo to hovoríš, ja som ti povedal: mám ťa rád.

– Prestaň, Jozef!

Jozef sa pozrel do zeme a smutne pokrútil hlavou.

– Nikdy som ti nerozumel, ale aj tak: mám ťa rád...

– Mohol si sa mi ozvať. Ale ja viem... Tá vaša mužská hrdosť... Ak by si ma mal naozaj rád... našiel by si ma...

Opäť mlčali. Až keď zastali pred veľkým podkrovným bytom v centre, blízko Michalskej brány, Jozef sa spýtal ako skutočný starý priateľ slečny v problémoch:

– Nestretieme sa? Rád budem dúfať, že ti nejako pomôžem aspoň počúvaním.

– Dnes si mi pomohol... Ďakujem, ja... naozaj, Jozef, – vydýchla a ťažko sa nadýchla. – A... stretnúť sa? Áno... prečo nie... Môžeme o týždeň... O šiestej... Tam v tej krčmičke. Tam ma nikto neuvidí... Tam nechodia naši rodní priatelia...

Týždeň plynul rýchlo, Jozef často ani nemyslel na stretnutie s Magdalénou. Keď bol sám, opäť sa prepaďával do seba, trápil sa ako narcis, uvažoval nad svojou úlohou vo svete, zamýšľal sa nad tým, čo dali svetu filozofovi ako Kant, Spinoza, Platón, Sokrates a takmer jeho súčasník Nietzsche. Ak pozoroval obyčajných ľudí, zvyčajne dospel k názoru: veľa toho asi nie. Akoby sa z neho vytrácal aspoň aký-taký nadhľad, taký potrebný pre každého, kto sa zamýšľa a nechce skončiť sám v sebe ako otrok bolesti a ničoty.

A tu sa práve dostávame k jadrú problému: alkohol niekedy, najmä deň po výraznom pripití sa, dával Jozefovi ten potrebný nadhľad, akúsi emocionálnu silu pozrieť sa na veci okolo ako skutočný filozof, spisovateľ či básnik. Dával mu silu preklenúť jeho smutnú a nevýraznú osobnosť a obdarovával ho „hudbou večnosti v mojej duši, hudbou krásnych textov tých najlepších filozofov“. To bol jeho pocit, s ktorým bojoval, ktorý si raz obhajoval až do krvi a na druhý deň zase spochybňoval do rovnakej krvi!

Niet potom ani divu, že v takom stave nedokázal osloviť žiadnu novú ženu, spoznať žiadnych nových priateľov, ktorí by mu mohli trochu otvoriť oči. Nečudo, že sa radšej vyhýbal pohľadom okoloidúcich. Nepotreboval ich, nepotreboval žiadny iný boj.

Takže nevnímal boj Magdalény tak trochu ako vlastný, ako jeho súčasť?!

Nového pondelku sa dožil s pocitom menejcennosti a slabošstva, čo bolo vyvrcholením stúpajúcej depresie. Zrazu sa nemal o čo oprieť, ak chcel poraziť depresiu. Jediné, čo si odsúhlasil, boli slová zvrátenej nádeje:

– Možno mi zase na chvíľu pomôžu slová Magdalény.

Nemyslel na ňu ako na človeka, ktorého má rád. Neopomenul si na jej trápenie, bolesť a ničotu. Keď kráčal do malej krčmičky, pýtal sa: „V akom stave ju dnes uvidím?“

Čakal už dobrých desať minút, objavujúc v sebe prvé pochybnosti: „Možno nepríde,“ a vtedy vstúpil do miestnosti pomenší, dobre oblečený chlapec, odhadom zhruba dvanásť-štrnásťročný.

– Pán Krón? Pán Jozef Krón? – spýtal sa chlapec silným, ale stále detským hlasom. – Nesiem správu od slečny Junnovej.

Jozef čosi ticho zamrmlal. Jeho sklamanie si dokonca všimli aj štyria muži pri vedľajšom stole.

Chlapec odovzdal list a chvíľu stál pri stole, pokým Jozef pochopil. Vytiahol z nohavíc jednu korunu a podal ju čakajúcemu chlapcovi.

Chlapec, dieťa od susedov, bývajúci o poschodie nižšie ako Junnovci, schmatol korunu, poďakoval sa a vy-